

Leven in een woon werk warande

studie 'Wonen in de Stad'

Eurowoningen

「TANEJA」

Lijn

HARTSUYKER

Tobias Woldendorp

「ARCHITECTEN」

DSP Amsterdam

Juni 1999

'Leven in een woon werk warande'

Een studie voor Eurowoningen naar "Wonen in de stad"

Architect:

Subash Taneja; Taneja Hartsuyker Architecten, Amsterdam

Landschapsontwerper:

Tobias Woldendorp; Adviesbureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP), Amsterdam

Verantwoording

Het mag weer; stedelijk wonen. Langzamerhand wordt duidelijk dat er toch nog leven na de Vinex is. Het wonen in de periferie heeft zijn charmes; auto's voor de deur, tuintje voor (want Politiekeurmerk Veilig Wonen) en achter en een in de architectuur mee vormgegeven erfscheiding. Maar wat mist is toch het hoogstedelijk leven met al zijn makken en missers maar waar toch het leven met een lach en een traan in een bruine kroeg weggezongen wordt. Langzamerhand wordt weer een hang naar meer stedelijk wonen tastbaar. En het zijn niet alleen de yuppen en alleenstaanden die dit verlangen hebben. Ook spijtoptanten met kinderen voegen zich in de rij der verlangenden. Of ze nou in Almere, Diemen of Gouda Goverwelle wonen, de stad lonkt onmiskenbaar.

Lessen uit het verleden

Het is niet de eerste keer dat de stad lonkt. Eigenlijk is er deze eeuw een continue stroom van actie-reactie geweest en is de hoog-laag-discussie van de hele era.

Van belang is te leren van de lessen van het verleden. Hoogbouw uit de vijftiger en zestiger jaren wordt anno 1999 sterk geassocieerd met Wijkontwikkelingsplannen. Of je nou in Leeuwarden (Bilgaard), Gouda (de Korte Akkeren) of Hengelo (Hengelose es) zit, overal worden nieuwe kleren voor de keizer bedacht.

Ook De Bijlmer in Amsterdam Zuid oost is onderhevig aan het revitaliseringsproces. Hoogbouw wordt ontmanteld en van een nieuwe jas voorzien (Hoogoord/Verheijen, Verkoren, De Haan) gerenoveerd (Kikkenstein/ Marlies van Haaren) of totaal gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw (Gulden Kruis/Kraaijvanger Urbis).

Dat er veel over de Bijlmer, hoogbouwobject en adept van de CIAM-gedachte pur sang wordt nagedacht en gesproken is alleen maar goed; het biedt tenslotte voedsel voor het doorzetten van de hoogbouwgedachte. In een nieuwe connotatie. De Bijlmer is in die zin letterlijk op te vatten als een 'point of no return'.

Voortbouwend op goede gedachten

Bij bouwen voor de volgende eeuw zullen in ieder geval de goede punten uit de hoogbouw uit de zestiger jaren meegenomen moeten worden:

- externe ruimte (uitzicht en bewegingsruimte in de nabije omgeving van de woning);
- ruime wooneenheden;

- riante infrastructuur.

Bij het vertalen naar een programma voor de volgende eeuw zal er ruimte moeten zijn voor een aantal aspecten van sociaal-ruimtelijke aard. Geheel in de tijdgeest (denk aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen).

Belangrijke items van stedenbouwkundige aard zijn:

- toevoegen identiteit (niet teveel adressen in één gebouw, een heldere entree);
- een duidelijke afbakening van het mijn en dijn;
- ruimte voor de genius loci van het landschap, het geweten van de plek ('ik woon in Heerhugowaard en niet in Bornebroek');
- het creëren van het saamhorigheidsgevoel ('ik weet met wie ik een appartementencomplex bewoon').

Naast het luisteren naar voorbeelden uit Nederland hebben de auteurs ook goed gekeken naar best practice voorbeelden uit het buitenland. Een voorbeeld waar niet zomaar aan voorbij gegaan kan worden is het kantoor van de Afdeling bruggen-en stratenbouw in Tiflis (1976) van Z. Djalagania en G. Tschachawa.

Context; de verankering

Op een hoger schaalniveau is het erg belangrijk een ruimtelijke link te leggen met de stad. Architect Taneja heeft in samenwerking met landschapsontwerper Woldendorp modules ontwikkeld voor een variant op hoogstedelijk wonen in verdiepingen aanhakend bij sterke landschappelijke of stedelijke accenten.

Hoogbouw heeft zeker een kans als woonvorm, mits het verankerd wordt in het landschap, zowel stedelijk als suburbaan. Beide opties worden hiernavolgend uiteengezet.

Suburbaan landschap

De torenspits maakt in deze module onderdeel uit van een reeks van puntbebouwing die los in het landschap geplaatst wordt. De torenspitsen verrijzen op terpen, die in het landschap geïntegreerd worden. Als referentiebeeld geldt hierbij de wierden op Marken; daar zijn kleine buurtschappen van (voorheen) vissers die een saamhorigheid tentoonspreiden, waar in deze yuppietijd een voorbeeld aan genomen kan worden. In onze versie wordt geappelleerd aan deze saamhorigheid en wordt grote aandacht besteed aan het ontstaan van 'verticale dorpen'.

De terpen kunnen letterlijk eilanden zijn in een *landschappelijke setting*; dan heeft de omgeving de signatuur van een grasvlakte, waarop gezond en gerollebold kan worden. Of, indien een meer stedelijke variant aangehangen wordt heeft ze de vorm van een skeelerhelling. Feit is dat de leefomgeving vrijwel vanaf den beginne gemeenschappelijk is. Een duidelijke verbetering ten aanzien van concepten, waar maar een beetje in het midden gelaten werd wie waarvoor verantwoordelijk was.

Stedelijk landschap

In een meer *stedelijke setting* worden de torenspitsen bij voorkeur gekoppeld aan een liggend equivalent. Deze woonvorm herbergt stedelijke dorpsheid (door schaal en ritme) en zorgt in hoge mate voor aansluiting bij bestaande bebouwing). Twee tot de verbeelding sprekende toepassingen zijn de volgende.

- Als lijnvormige bebouwing die interfereert met grote landschappelijke elementen als dijklighamen en andere civiel technische kunstwerken.

Te denken valt hierbij aan een compilatie van lijn-en puntbebouwing op een locatie zoals die in eerdere voorstellen door Jo Coenen voor de Oostelijke Handelskade is gevisualiseerd (Wonen in de stad; de marktsector in bestaand stedelijk gebied Eurowoningen 1993). Een andere toepassing van de 'dijkenklimmer' in Amsterdam zou de omgeving van de Zuid-as kunnen zijn.

- Als parkrand; hierbij valt te denken aan het aanbieden van een groot stadspark aan een Vinexlocatie. Daarbij zijn naar analogie van het Vondelpark de randen bepaald door aaneengesloten liggende modules, die op de vier hoekpunten een toren hebben. Daarmee biedt je een woonmilieu aan dat de voordeur aan de stad (trams, winkels, rumoer) en de achterdeur aan een parkbos (verstrooiing, autovrij en lommer en luwte) heeft. Zo ontstaat een groene warande, waarbij de aaneengesloten bebouwing zorg draagt voor het dempen van geluiden uit de stad. De warande kan makkelijk verknopen met ecologische hoofdstructuren en recreatieve assen.
Indien nodig kan de warande 's avonds uit veiligheidsoverwegingen afgesloten worden, waarmee alleen bewoners de enclave ter beschikking staat. Een referentie hiervan is het parkje in het Oude Westen in hartje Rotterdam.

De architectuur

De architectonische kwaliteit komt tot uitdrukking in de volgende items:

- 1 duurzame warmteregeling;
  - 2 parkeeroplossing van de toekomst;
  - 3 de kracht van de ruimten;
  - 4 de ontmoeting.
- 1 's Zomers buiten en 's winters binnen; hierin schuilt de kracht van het aanbod. In de architectuur is naast een prettige plattegrond voorzien in een grote loggia, die op te vatten is als een extra woonkamer. Het unieke schuilt hem erin dat de ca. 20 m² grote ruimte is verspreid over twee verdiepingen. In de zomer wordt de ruimte bij het 'landschap betrokken'; in de winter worden de schuifpuien geloken en ontstaat een extra kamer. Er is sprake van een vorm van intelligente verwarming; daartoe is de Smart wand ontwikkeld, een wand van stalen buizen, die de schacht van de lift en het trappenhuis volgt. In deze buizen circuleert water, dat in de zomer zorg draagt voor verkoeling en in de winter voor extra warmte. Extra, want passieve zonne-energie zorgt naast ventilatie van de woningen voor vloerverwarming.
  - 2 Parkeren zal ook in de toekomst opgelost moeten worden. In de warande-woningen wordt uitgegaan van een verticale carrousel die auto's twee aan twee over de verdiepingen takelt en elektronisch op afroep beneden weer afzet. Dit principe wordt op kleine schaal al toegepast bij de opslag van dure auto's in binnensteden en bij hotels. Het verschil schuilt hem in het verticale karakter van de parkeerplaats.
  - 3 De ruimten zijn gebaseerd op het split-level principe. Daardoor verschuiven de huishoudens over de verdiepingen. Dit is een goede remedie tegen inbraak; een potentiële dader krijgt slechts met moeite inzicht in de logistiek van het gebouw.
Het grote voordeel van de plattegronden is dat de ruimten geschikt zijn voor flexwerken terwijl er onderwijl ruimte genoeg overblijft voor het gezin. Je kunt er dus gerust 'vrijgezel in gezinsverband' zijn.

- 4 Het 'verticale dorp' karakter verstevigt de banden tussen de bewoners. Door het aanbieden van maximaal 10 huishoudens per entree wordt de anonimiteit (het grote manco van de Bijlmer met soms wel 100 postbussen per adres) opgeheven.

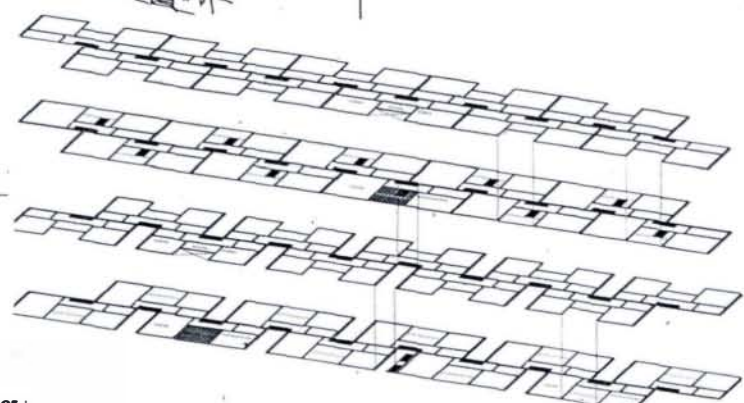
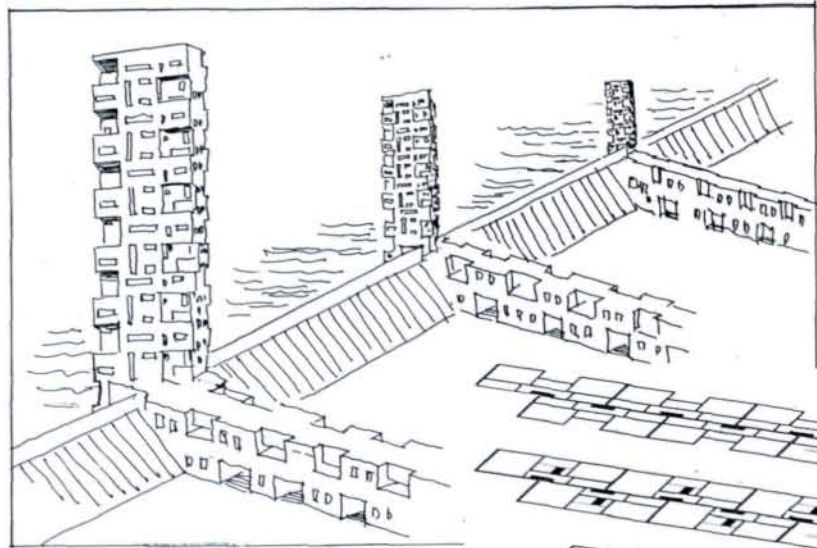

De verankering; de landschappelijke verbondenheid.

Hoogbouw heeft in de nabije toekomst een kans als woonvorm, zeker als ze verankerd wordt in het landschap, zowel in een stedelijke context als suburbaan.

Stedelijke setting

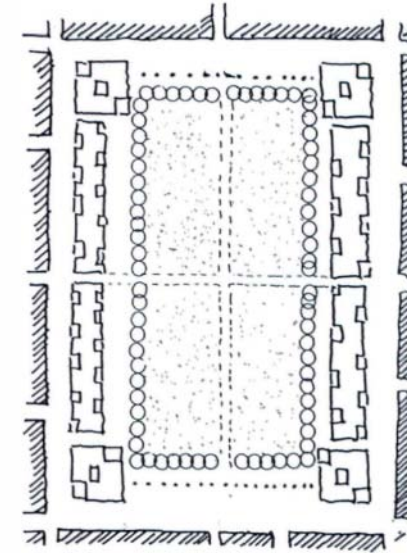
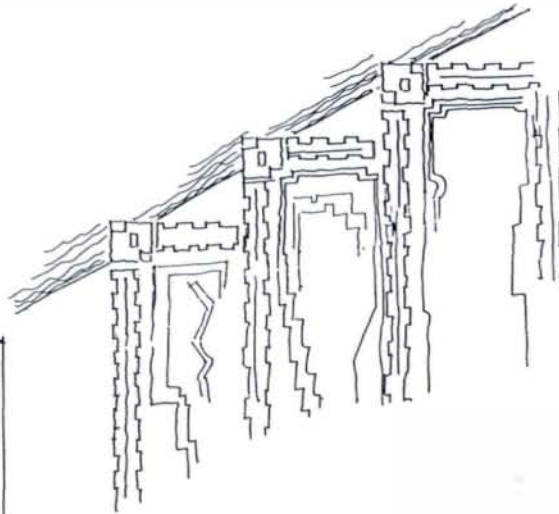
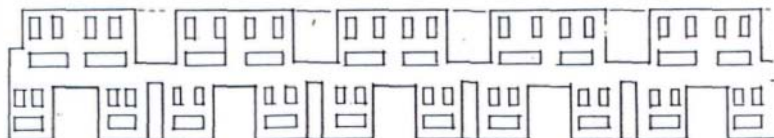
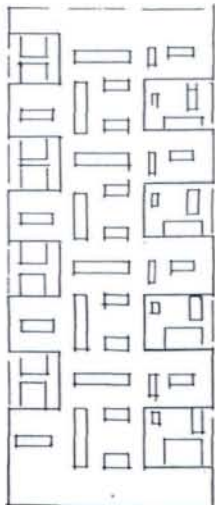
De torenspitsen worden bij voorkeur gekoppeld aan een liggend equivalent. Deze woonvorm herbergt stedelijke dorpsheid (door schaal en ritme) en zorgt in hoge mate voor aansluiting bij bestaande bebouwing.

De dijenklimmer ;

als lijnvormige bebouwing die interfereert met grote landschappelijke elementen zoals civieltechnische werken (Zuid-as, Amsterdam Rijnkanaal).

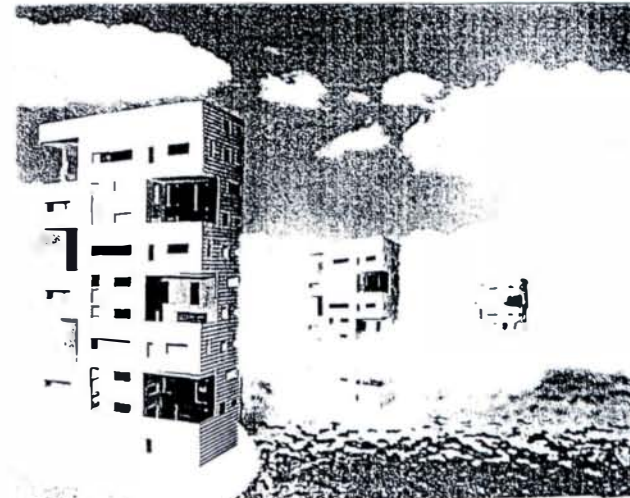
De kwaliteit: haaks op de dijk ontstaat een ruggengraat waartegen alkoofwoningen zijn gebouwd met een een beukmaat van twee keer de woningdiepte. Er is sprake van twee voorkanten: werken aan een plaats enerzijds en wonen aan een park anderzijds.

De groene warande ;

hierbij valt te denken aan het aanbieden van een groot stadspark aan een Vinexlocatie. Daarbij zijn naar analogie van het Vondelpark de randen bepaald door aaneengesloten liggende modules, die op de vier hoekpunten een toren hebben.

De kwaliteit: een woonmilieu met de voordeur aan de stad (trams, winkels, rumoer) en de achterdeur aan een parkbos (verstrooiing, autovrij en lommer en luwte).

Suburbaan landschap

De hoogbouw anno 2000 krijgt de gestalte van torenspitsen, die worden geplaatst op terpen, die in het landschap geïntegreerd worden. Als referentiebeeld geldt de wierden op Marken; ruimtelijke eenheden met een grote sociale ijver. De saamhorigheid wordt verkregen door het ontwikkelen van 'verticale dorpen'.

studie 'Wonen in de Stad'

TANEJA
LUN
HARTMAN
Tobias Wolkstein
DIP Amsterdam

Jun/ 1999

De architectuur van de warande; winterpaleizen en intelligent verwarmen

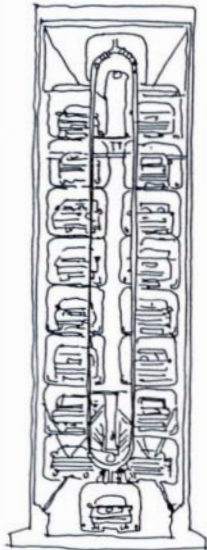
De kracht van de ruimten het split-level principe: de huishoudens 'wandelen' over de verdiepingen. Hierdoor wordt een grote mate van bewegingsvrijheid gegenereerd. Flexwerken betekent hier ook dat je gerust 'vrijgezel in gezinsverband' kunt zijn.

Een goede remedie tegen inbraak: een potentiële dader krijgt slechts met moeite inzicht in de logistiek van het gebouw.

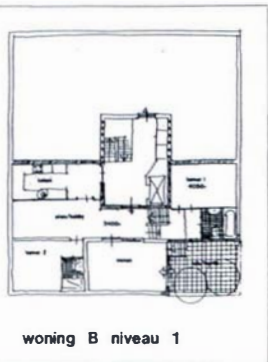

woning A niveau 2

Niveau 1/2 woningtype A
Toch heerlijk om twee vides te hebben; één bij je terras (het winterpaleis), de ander in je woonkamer. Een feest als je kinderen hebt, een bron van rust als je rustig wilt flexwerken.

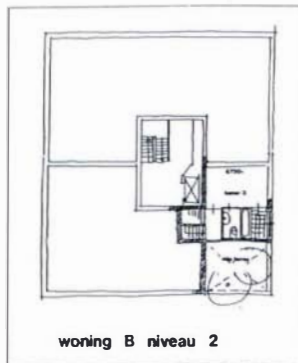

Parkeren van de toekomst
een verticale carrousel takelt de auto's twee aan twee omhoog en stuurt ze op afroep elektronisch naar beneden.

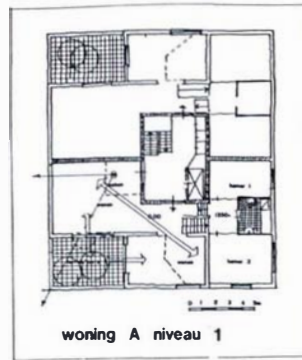

woning B niveau 1

Niveau 1/2 woningtype B
Weliswaar maar één vide (winterpaleis) maar des te meer kamers. Minder flex, maar meer privacy.

woning B niveau 2

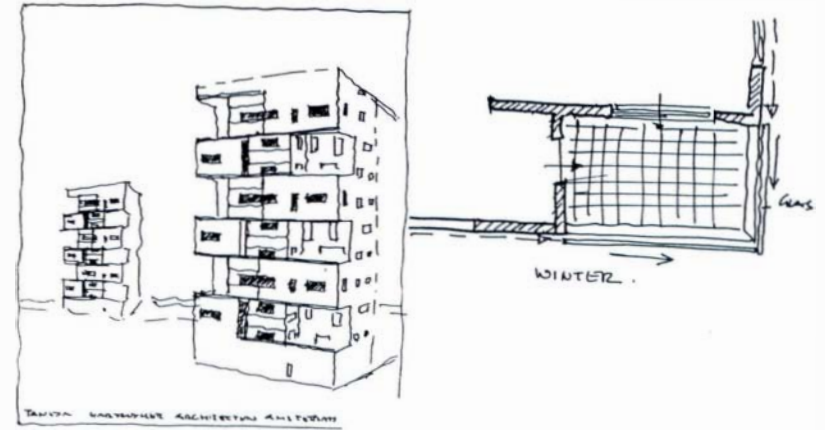
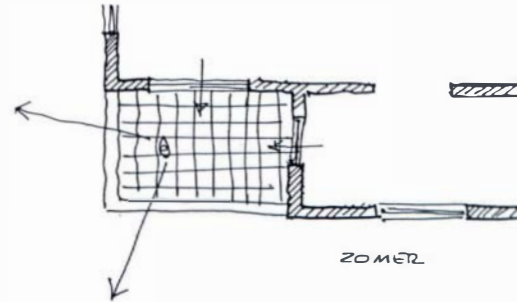

woning A niveau 1

Duurzame warmteregeling

's zomers buiten en 's winters binnen; een 20 m2 grote loggia, op te vatten als een extra woonkamer, is verspreid over anderhalve verdieping. In de zomer wordt de ruimte bij het 'landschap betrokken'; in de winter worden de schuifpuien gesloten en ontstaat een extra kamer.

Intelligente verwarming

de Smart wand, een wand van stalen buizen, die de schacht van de lift en het trappenhuis volgt levert in de zomer verkoeling en in de winter extra warmte op.

